התשובה היא שפרעה הינו גזלן המשעבד את בני ישראל שלא כדין, ממילא מותר להשתמש בדרכי מרמה כדי להוציא מידו את הגזלה. הוא הדין בנידון דידן, שכם בן חמור גזל את דינה ולכן מותר היה להשתמש במעשה מרמה כדי להצילה מידו. הטענה של יעקב על שמעון ולוי היא לא על המרמה אלא שהרחיקו לכת והרגו כל זכר, דבר שלא נצרך כדי להחזיר את דינה.

והנה הזוהר הקדוש מסביר סוגיה זו בדרך אחרת: כוונתם של שמעון ולוי לא היתה לרמות את שכם ואת חמור אביו; כשהם אמרו: **אִם תִּהְיוּ כָּמֹנוּ לְהִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר...וְהָיִינוּ לְעַם אֶחָד**" אמרו זאת ברצינות, בכוונה לקבלם כגרים לכל דבר. גר שהתגייר וטבל ומל את עצמו לא רק שמותר לו לבוא בקהל ה' ומקבלים אותו אלא שמצוה לאהוב אותו, שנאמר: "**וְאַהַבְתֶּם אֶת הַגֵּר**" (דברים י, יט) מדוע אם כן הרגו כל זכר אחרי שנימולו? הרי אנשי שכם עמדו בתנאי שהציבו להם? התשובה היא שברית המילה אינו רק עניין של חיתוך בשר העורלה, זהו רק החלק החיצוני של המצוה; ברית המילה הינו מעשה של התקרבות והתקדשות בקדושת הקב"ה ומה שעשו אנשי שכם רחוק מאוד מלהיות מעשה כזה. אין כוונתם להתקרב אל ה' אלא להשתלט על בני ישראל כפי שאמרו לבני עירם: "**מִקְנֵהֶם וְקִנְיָנָם וְכָל בְּהֶמְתָּם הֲלוֹא לָנוּ הֵם**" (בראשית לד, כג) ובכדי להשיג את מטרתם היו מוכנים לעבור ניתוח קטן על מנת לרצות את בני יעקב, ואם כן לא התקיים התנאי שכן לא נעשה לשם שמים. ממילא לא בני יעקב רימו את שכם וחמור אלא אנשי שכם רימו את בני יעקב כיון שהעמידו פנים כאילו מלים לשם שמים כשבפועל לא כך היה. נמצא שכששמעון ולוי יוצאים להילחם עם אנשי שכם הם לא נלחמים רק על כבודה של דינה אחותם ועל קדושת הנישואין בישראל; הם נלחמים גם על כבודה של ברית המילה שהתבזתה ביד אנשי שכם. האנשים הרשעים האלה פגעו בקדושת ברית המילה ועל כן ראויים לעונש.

מאוחר יותר שבט לוי הצטיין בשמירת ברית המילה, כפי שמשבח אותם משה רבינו: "**כִּי שָׁמְרוּ אִמְרָתֶךָ וּבְרִיתְךָ יִנְצֹרוּ**" (דברים לג, ט) *"**ובריתך ינצרו**. ברית מילה, שאותם שנולדו במדבר, של ישראל לא מלו את בניהם והם היו מולין ומלין את בניהם"* (רש"י) דהיינו גם בשעה ששאר השבטים לא מלו את בניהם שבט לוי הקפיד במצוה זו במסירות נפש. גם במצרים הם היו היחידים שמלו את עצמם, אולם הפעם הראשונה שרואים את השמירה המיוחדת על ברית המילה היתה כאן במעשה דינה, וכשיעקב מוכיח אותם אחרי המלחמה הוא אינו מתנגד לעצם המעשה; תוכחתו היא: "**עֲכַרְתֶּם אֹתִי לְהַבְאִישֵׁנִי בְּיֹשֵׁב הָאָרֶץ בַּכְּנַעֲנִי וּבַפְּרִזִּי וַאֲנִי מְתֵי מִסְפָּר וְנֶאֶסְפוּ עָלַי וְהִכּוּנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי**" (בראשית לד, ל) כלומר: המעשה היה מוצדק, אלא שהכנסתם את כל המשפחה לסכנה גדולה, ועל כך אני מוחה. אומנם יד ה' לא תקצר לסייע ליעקב ובניו להתמודד עם הכנענים, אולם האדם מצדו צריך להימנע מלהכניס את עצמו לידי סכנת חיים, כל שכן כשמדובר על סכנה כדי ללמד את הכנענים פרק בהלכות מילה.

אחת הגזרות שגזרו היוונים על ישראל היא לבטל המילה, ולא בכדי שכן המצוות מיועדות להבדיל אותנו משאר העמים, שנאמר: "**וָאַבְדִּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים**" (ויקרא כ, כו) אולם ברית המילה מבדילה לא רק את הנפש שלנו מן הגויים אלא גם את הגוף. ומי נלחם נגד תרבות יוון? החשמונאים משבט לוי שלאורך כל ההיסטוריה מסרו את נפשם על ברית המילה.

עלון זה מוקדש לעילוי נשמת הרה"ג ר' אליהו דרמר בן ריבה זצ"ל שבת שלום יצחק חלבה

לעילוי נשמת **אאמו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה**, יוסף הכהן בן קלרה, מרטין בן ברנרדו, דניאל בן שרה, יעקב יהושע בן חיים יחזקאל, שלמה ידידיה בן עליזה, עופר פילבר בן יפה, יוסף אילוז בן מרים, גיל יצחק בן כוכבה, אברהם חולי בן שמחה, דניאל משה בן פרנדה, מרת אמי אולגה בת קלרה, מיכל בת אורלי, דונה דניז בת זוהר, מרים קוקי בת הלנה, הרבנית דינה בת יעל, זהבה בת בדיעה, ויקטוריה בת באיה, אדל בת ר' אהרון ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com **ללא תשלום לזיכוי הרבים**

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד

בס"ד

עלון בנגינות מזמור שיר

גיליון מס' 1088 יח' כסליו תשפ"ז

הוצאה לאור:
יצחק חלבה 052-6025436

כניסת שבת 4:00
יציאת שבת 5:15

וישלח

רְעִיוֹנוֹת עַל הַפָּרָשָׁה עַל פִּי תּוֹרָתוֹ שֶׁל הָרַב אַבִּיגְדוֹר נַבְנְצַל שְׁלִיט"א

התורה מספרת על מעשה דינה בת יעקב שנחטפה ועונתה על ידי שכם בן חמור, ובעקבות כך אביו מציע ליעקב ובניו קשרי נישואין. בתגובה לכך נאמר: "**וַיַּעֲנוּ בְנֵי יַעֲקֹב אֶת שְׁכֶם וְאֶת חֲמוֹר אָבִיו בְּמִרְמָה וַיְדַבֵּרוּ אֲשֶׁר טִמֵּא אֶת דִּינָה אֲחֹתָם: וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר הַזֶּה לָתֵת אֶת אֲחֹתֵנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר לוֹ עָרְלָה כִּי חֶרְפָּה הִוא לָנוּ: אַךְ בְּזֹאת נֵאוֹת לָכֶם אִם תִּהְיוּ כָמֹנוּ לְהִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר**" (בראשית לד, יג-טו)

שואל מו"ר הרב נבנצל שליט"א: מי הם 'בני יעקב' המוזכרים בפסוק, שמדברים עם שכם וחמור ומציעים למול את כל העם? האם מדובר בשמעון ולוי בלבד המוזכרים במקרא לאחר מכן כשתפסו את היוזמה להרוג כל זכר כמו שנאמר: "**וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה**" (שם כה) או שמא הכוונה לכל בני יעקב? אפשר להסביר שכוונת הפסוק לשמעון ולוי ודווקא בגלל שהתפרשו שמותם אחרי מספר פסוקים, הכתוב סתם בשעת משא ומתן ולא פירש מי הם.

מאידך ייתכן לומר שמדובר **בכל** בני יעקב כפשט הפסוק, שכולם ביחד הציעו הצעה זו לשכם וחמור. אלא שאם כך נסביר תתעורר קושיה מדוע יעקב אבינו מוכיח לפני מותו את שמעון ולוי על הריגת אנשי שכם ולא מוכיח את שאר האחים; אומנם בפועל הם לא השתתפו במעשה ההריגה, אולם היו שותפים בהצעה להחליש את אנשי שכם על ידי שימולו את עצמם.

צריך לומר, אומר הרב, ששאר האחים כלל לא התכוונו להרוג את אנשי שכם אלא רק להחליש אותם על מנת לגאול משם את דינה אחותם; פעולה כזו לא רק שמותרת אלא נדרשת מהאדם. מי שבידו להציל את הזולת ממצב סכנה מבלי לסכן את חיי עצמו חייב לעשות זאת. ואם נשאל על הכתוב בהמשך: "**בְּנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ עַל הַחֲלָלִים וַיָּבֹזּוּ הָעִיר**" (שם כז) שלכאורה משמע שאכן היו שותפים בהריגתם, אין זו הכוונה אלא שלאחר מעשה באו שאר האחים ובזזו את השלל, אולם בתוכנית המקורית לא התכוונו להרוג אותם.

אלא שלפי הסבר זה עדיין קשה שכן סוף סוף גם שאר האחים השתמשו במעשה מרמה כדי להשיג את מטרתם, "**וַיַּעֲנוּ בְנֵי יַעֲקֹב...בְּמִרְמָה**" שהרי הם לא התכוונו להתחתן איתם גם אם ימולו את עצמם, מדוע אם כן יעקב אבינו אינו מוכיח אותם על מעשה זה כמו שהוכיח את שמעון ולוי?

התשובה היא שמעשה זה איננו פסול כלל וכלל; מותר לרמות גזלן על מנת להוציא מידו את הגזלה שנטל שלא כדין, כל שכן שכם בן חמור שחטף את בת יעקב וטימא אותה שמותר ליזום מעשה מרמה במטרה להחזיר אותה לבית יעקב אבינו.

מצינו שמשה רבינו אמר לפרעה: "**נֵלְכָה נָּא דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבְּחָה לַה' אֱלֹקֵינוּ**" (שמות ה, ג) למרות שלא התכוון להחזיר את עם ישראל למצרים לאחר שלושה ימים. כיצד הוא מרשה לעצמו לרמות את פרעה? אומנם משה לא הוציא דבר שקר מפיו; הוא לא אומר 'נלכה נא דרך שלושת ימים...**ונשובה**', אולם הוא נותן לפרעה להבין מתוך דבריו שאכן יחזרו כולם, ממילא יש כאן מעשה מרמה. האם זה מותר?